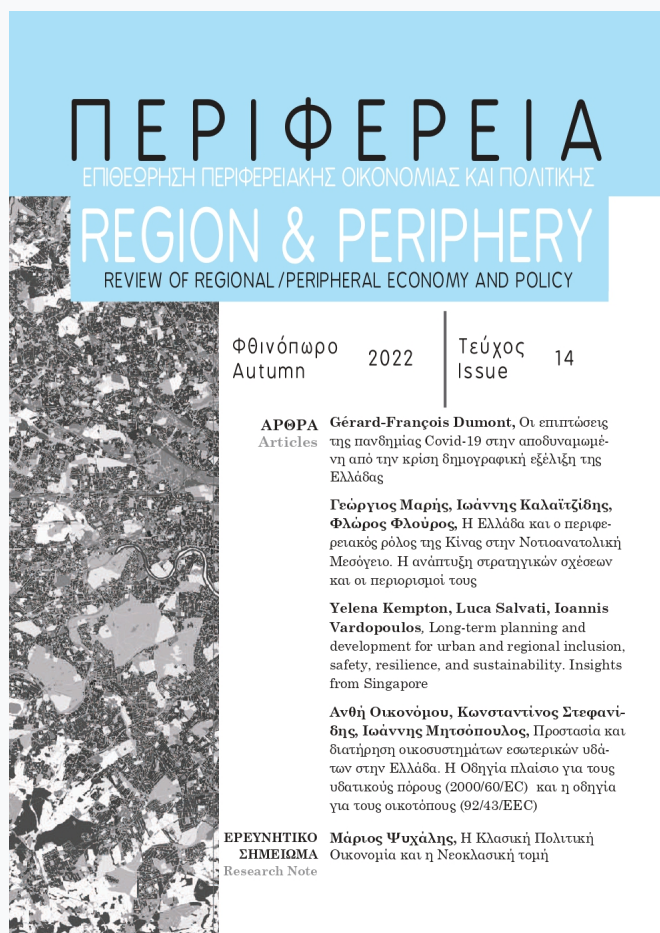

Περιφέρεια | Regional Integration: Politics, Economics, Governance

Τόμ. 14, Αρ. 14 (2022)

Περιφέρεια | Region & Periphery

Η Κλασική Πολιτική Οικονομία και η Νεοκλασική τομή

Μάριος Ψυχάλης

doi: [10.12681/rp.32609](https://doi.org/10.12681/rp.32609)

Copyright © 2023, Μάριος Ψυχάλης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Αναφορά-Μη Εμπορική Χρήση 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ψυχάλης Μ. (2023). Η Κλασική Πολιτική Οικονομία και η Νεοκλασική τομή. *Περιφέρεια | Regional Integration: Politics, Economics, Governance*, 14(14), 101–106. <https://doi.org/10.12681/rp.32609>

Η Κλασική Πολιτική Οικονομία και η Νεοκλασική τομή

Μάριος Ψυχάλης, *Λέκτορας Δημόσιων Οικονομικών, Πανεπιστήμιο Νεάπολις
Πάφου, Μεταδιδακτορικός ερευνητής Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου*

Περίληψη

Το παρόν ερευνητικό σημείωμα εξετάζει συνοπτικά την θεωρητική συμβολή στην οικονομική σκέψη τόσο της Κλασικής, καθώς επίσης και της Νεοκλασικής Σχολής. Η Κλασική Σχολή υποστηρίζει την αντικειμενική ερμηνεία της αξίας, ενώ η Νεοκλασική Σχολή την υποκειμενική ερμηνεία, υπογραμμίζοντας τις διαφορές των Σχολών Σκέψης, ως προς την ερμηνεία των οικονομικών φαινομένων. Η Κλασική Σχολή υποστηρίζει την αντικειμενική ερμηνεία της αξίας, δίνει έμφαση στο κόστος παραγωγής, ενώ η Νεοκλασική Σχολή υποστηρίζει την υποκειμενική ερμηνεία της αξίας που θεμελιώνεται στην χρησιμότητα του καταναλωτή. Η Κλασική Σχολή διατηρεί την ανάλυση σε θεωρητικό επίπεδο, ενώ η Νεοκλασική Σχολή εισάγει την χρήση μαθηματικών εργαλείων, δίνοντας έμφαση στις οριακές μεταβολές και ελαστικότητες, ενώ δημιουργεί υποδείγματα, με πλέον δημοφιλές το Μαρσαλιανό σταυρό. Το σημείωμα καταλήγει να υπογραμμίζει τόσο τις ομοιότητες, όσο και τις διαφορές της Κλασικής, όσο και της Νεοκλασικής Σχολής.

The Classical Political Economy and the Neoclassical innovation

Marios Psychalis, *Lecturer in Public Economics, Neapolis University of Pafos,
Postdoc researcher in University of Peloponnese*

Abstract

In this paper the author examines the theoretical contribution of Classical and Neoclassical School of Thought in economic science. Classical School argues about the objective theory of value, based on the cost of production. On the contrary, Neoclassical School argues about the subjective theory of value, based on the consumer utility. Neoclassical School introduces the use of mathematic tools, using marginal indexes and models, such as Marshallian cross. Classical School uses only theoretical approach, on the contrary Neoclassical School uses marginalism and elasticity in order to examine the economic problem. On the conclusion the paper lights the similarities and the differences between Classical and Neoclassical School of Thought.

1. Θεωρητικό πλαίσιο Κλασικής Σχολής

Ο Adam Smith θεωρείται ο πατέρας της σύγχρονης Οικονομικής επιστήμης και το έργο του «Ο Πλούτος των Εθνών», του 1776, θεωρείται ως το πρώτο ολοκληρωμένο επιστημονικό έργο της Οικονομικής. Οι κύριοι εκπρόσωποι της Κλασικής Σχολής είναι ο Adam Smith, ο David Ricardo, ο Jean-Baptiste Say, ο Thomas Malthus, φιλόσοφος και θεμελιωτής της σοσιαλιστικής οικονομικής σκέψης, και ο John Stuart Mill, φιλόσοφος και οργανωτής της κλασικής οικονομικής σκέψης.

Ένα βασικό χαρακτηριστικό της Κλασικής Σχολής, το οποίο συνδέεται με την οικονομική μεθοδολογία της, είναι η θεωρία της αξίας (Robertson & Taylor, 1957). Σχεδόν όλοι οι Κλασικοί οικονομολόγοι ακολουθούν μια «αντικειμενική» προσέγγιση στη θεωρία της αξίας.

Η αντικειμενική θεωρία της αξίας (objective theory of value) υποστηρίζει ότι υπάρχουν αντικειμενικοί λόγοι που προσδίδουν σ' ένα αντικείμενο αξία και ειδικότερα ανταλλακτική αξία (εκτός από την ανταλλακτική αξία που είναι αντικειμενική ερμηνεία και έχει να κάνει με το κόστος παραγωγής ή την εργασιακή θεωρία, έχουμε και την αξία χρήσης που είναι υποκειμενική και υποδηλώνει χρησιμότητα). Στο πλαίσιο της κλασικής σχολής, οι λόγοι που ένα αντικείμενο "Α" έχει αξία είναι, είτε επειδή έχει κόστος παραγωγής, και αυτό το κόστος του προσδίδει αξία (A. Smith), είτε επειδή έχει ενσωματωμένη ανθρώπινη εργασία (εργασιακές θεωρίες οι οποίες προτείνονται από τους D. Ricardo και K. Marx). Και οι δύο προσεγγίσεις ανήκουν στις αντικειμενικές θεωρίες αξίας, διότι βασίζονται σε αντικειμενικούς λόγους, είτε κόστους παραγωγής, το οποίο μπορεί να συμπεριλαμβάνει εργασιακό κόστος, είτε καθαρά εργασιακής θεώρησης, επειδή έχει δαπανηθεί ανθρώπινη εργασία.

Με την εμφάνιση της Νεοκλασικής Οριακής Σχολής, έρχεται στο προσκήνιο η υποκειμενική θεωρία της αξίας η οποία συνδέεται και με τη ριζική αλλαγή στην οικονομική μεθοδολογία (Nash, 1991). Η κεντρική ιδέα αυτής της Νεοκλασικής Οριακής θεώρησης είναι ότι το αντικείμενο "Α" έχει αξία επειδή μας δίνει οριακή χρησιμότητα ή, πιο απλά, επειδή μας είναι χρήσιμο.

Ο A. Smith, δεν κατασκευάζει υπόδειγμα ατομικής οικονομικής συμπεριφοράς, όπως κάνουν ένα αιώνα αργότερα οι οριακοί οικονομολόγοι. Όμως, στο κύριο έργο του «Ο Πλούτος των Εθνών», είναι δυνατό να διακρίνουμε το σκιαγράφημα ενός υποδείγματος, αφού κατά τον A. Smith το άτομο στις οικονομικές ενέργειές του κινείται με βάση την επιδίωξη του ατομικού συμφέροντος. Η έμφαση που δίνει στον ρόλο του ατομικού συμφέροντος στις οικονομικές αποφάσεις είχε μεγάλη επίδραση στην τελική διαμόρφωση του Homo Economicus.

Ο D. Ricardo κατασκευάζει αφηρημένα οικονομικά υποδείγματα, αρχίζοντας από κάποιες απλουστευτικές υποθέσεις και με τη χρήση λογικών συνειρμών κα-

ταλήγει σε λογικά συμπεράσματα. Για παράδειγμα, στη μελέτη μιας καπιταλιστικής οικονομίας στη μακροχρόνια περίοδο (στο γνωστό υπόδειγμα σιτηρών), ο D. Ricardo αρχίζει με κάποιες απλουστευτικές υποθέσεις, όπως: α) οι εργατικοί μισθοί είναι σταθεροί στο επίπεδο επιβίωσης, β) η περίοδος της παραγωγής συμπίπτει με την περίοδο της σοδειάς, γ) τα σιτηρά είναι το μόνο αγαθό, δ) το ίδιο αγαθό χρησιμοποιείται και ως νομισματική μονάδα (π.χ. οι εργατικοί μισθοί εκφράζονται ως σάκοι σιτηρών). Η υπόθεση της απουσίας χρήματος γίνεται για λόγους απλούστευσης και για να μελετηθεί το πρόβλημα με όρους πραγματικών και όχι νομισματικών. ε) Το έδαφος χαρακτηρίζεται από φθίνουσες αποδόσεις. Με βάση τις υποθέσεις αυτές και με τη χρήση της λογικής παραγωγής, ο Ricardo καταλήγει σε ένα γενικό συμπέρασμα: η μακροχρόνια τάση μιας καπιταλιστικής οικονομίας είναι η κατάσταση στασιμότητας, δηλαδή εκεί όπου η οικονομική μεγέθυνση θα είναι ίση με το μηδέν (Ricardo, 1817). Το υπόδειγμα, αλλά και το συμπέρασμα, εκφράζονται χωρίς τη χρήση μαθηματικών και δείχνουν τη μακροχρόνια τάση μιας οικονομίας κάτω από ορισμένες συνθήκες και υπό ορισμένες προϋποθέσεις.

Παρόλο που ο J. S. Mill δεν εισήγαγε τον όρο, έθεσε τις βάσεις για το γνωστό υπόδειγμα του Homo Economicus που θα εμφανιστεί στη σκέψη των οριακών οικονομολόγων. Ο J. S. Mill θεωρεί τις υποθέσεις για την ατομική οικονομική συμπεριφορά αναγκαίες για την οικονομική (Hausman, 1981). Όπως γράφει: «Η επιστήμη [Πολιτική Οικονομία] προοδεύει με την υπόθεση ότι ο άνθρωπος είναι ένα ον το οποίο από τη φύση του προτιμά μεγαλύτερη μερίδα αγαθών από μικρότερη μερίδα αγαθών σε όλες τις περιπτώσεις.» Οι υποθέσεις που αφορούν την οικονομική συμπεριφορά των ατόμων κατά τον J. S. Mill είναι:

- Η επιθυμία για πλούτο
- Η αποστροφή στην εργασία
- Η επιθυμία για παρούσες απολαύσεις

Οι κλασικοί οικονομολόγοι δεν χρησιμοποιούν μαθηματικά, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι δεν έχουμε σημαντικά δείγματα αφαιρετικής σκέψης. Όπως θα αναπτυχθεί παρακάτω, η συστηματική χρήση μαθηματικών εμφανίζεται στην Νεοκλασική (οριακή) Σχολή.

2. Η μεθοδολογία της οριακής σχολής

Η επόμενη μεγάλη σχολή στην ιστορία της οικονομικής σκέψης είναι η Νεοκλασική - οριακή Σχολή (γνωστή και ως μαρτζιναλιστική) που εμφανίστηκε γύρω στα 1870, και επέφερε σημαντικές αλλαγές στην Οικονομική επιστήμη σε θεωρητικό αλλά και σε μεθοδολογικό επίπεδο. Οι ιστορικοί της οικονομικής σκέψης συνήθως διαχωρίζουν τους οριακούς οικονομολόγους σε δύο γενιές. Τα μέλη της 1ης γενιάς της οριακής όπως A. Marshall, ο L. Walras και τα μέλη της 2ης γενιάς είναι οι F. Y. Edgeworth, V. Pareto και άλλοι.

Είναι δυνατή η διάκριση σε κάποια βασικά θεωρητικά και μεθοδολογικά χαρακτηριστικά της οριακής σχολής. Το πρώτο σημαντικό θεωρητικό στοιχείο είναι η εισαγωγή της υποκειμενικής θεωρίας της αξίας. Σύμφωνα με την υποκειμενική θεωρία της αξίας, ένα αγαθό έχει αξία επειδή προσδίδει χρησιμότητα, πιο συγκεκριμένα, οριακή χρησιμότητα (Dittmer, 2005). Οι οικονομολόγοι της οριακής σχολής ακολουθούν μια εντελώς διαφορετική προσέγγιση στη θεωρία της αξίας σε σχέση με την κλασική σχολή, η οποία ακολουθεί την αντικειμενική ή εργασιακή θεωρία της αξίας. Η θεωρία της αξίας συλλαμβάνεται με τελείως διαφορετικούς όρους: στο πλαίσιο της υποκειμενικής θεωρίας της αξίας, ένα αντικείμενο έχει αξία επειδή μας δίνει ικανοποίηση ή χρησιμότητα. Πιο συγκεκριμένα, η αξία προέρχεται από την οριακή χρησιμότητα που προσδίδει το αντικείμενο. Οριακή χρησιμότητα είναι η επιπλέον χρησιμότητα από την κατανάλωση μιας επιπλέον μονάδας προϊόντος.

Το δεύτερο κοινό θεωρητικό στοιχείο είναι η μετατόπιση σε αυτό που με σημερινούς όρους προσδιορίζεται ως μικροοικονομική ανάλυση. Η μικροοικονομική ανάλυση προσεγγίζει τα οικονομικά φαινόμενα μικροσκοπικά, δηλαδή εξετάζει τη συμπεριφορά των ατομικών οικονομικών μονάδων (ατόμων ή επιχειρήσεων). Η θεωρητική μετατόπιση της οριακής σχολής (νεοκλασική μικροοικονομική) συνδυάζεται με σημαντικές μεθοδολογικές αλλαγές, οι κυριότερες από τις οποίες είναι:

1. Έμφαση στη λογική παραγωγή και λιγότερη έμφαση στην εμπειρική μέθοδο.
2. Εισαγωγή υποδείγματος οικονομικής συμπεριφοράς.
3. Συστηματική χρήση μαθηματικών.
4. Άμεση αναφορά στις φυσικές επιστήμες ως επιστημονικά πρότυπα για τη μέθοδο της Οικονομικής.

Η αντικειμενική θεωρία της αξίας των Κλασικών οικονομολόγων βασίζεται ουσιαστικά στην ερμηνεία της (καμπύλης) προσφοράς, και δεν απαιτεί την ύπαρξη ενός υποδείγματος ατομικής οικονομικής συμπεριφοράς. Υπογραμμίζεται δε, ότι σύμφωνα με τον Κλασικό Say (Sayrule – ο νόμος των αγορών) η προσφορά δημιουργεί ισόποση ζήτηση, συνεπώς οι Κλασικοί οικονομολόγοι ερμήνευσαν μόνο την πλευρά της παραγωγής αγαθών (προσφοράς), χωρίς να ερμηνεύσουν την πλευρά του καταναλωτή των αγαθών (ζήτησης).

Η στροφή της οριακής σχολής στην υποκειμενική θεωρία της αξίας, καθιστά αναγκαία την εισαγωγή ενός υποδείγματος ατομικής οικονομικής συμπεριφοράς (υπόδειγμα καταναλωτή – ερμηνεία της καμπύλης ζήτησης D). Το υπόδειγμα αυτό, δηλαδή ο Homo Economicus, χαρακτηρίζεται από τα εξής γνωρίσματα:

Μεγιστοποίηση ικανοποίησης: Σκοπός του κάθε καταναλωτή είναι η επίτευξη της μέγιστης ατομικής ικανοποίησης από την κατανάλωση αγαθών.

Εγωιστική συμπεριφορά: Σκοπός είναι η ατομική ικανοποίηση. Δεν υπάρχει ενδιαφέρον για την ικανοποίηση ή μη ικανοποίηση των άλλων ατόμων.

Η επιτομή του υποδείγματος του Homo Economicus βρίσκεται στον Edgeworth, ο οποίος ορίζει την Οικονομική με βάση την έννοια της μεγιστοποίησης. «Η Οικονομική ερευνά τις ανταλλαγές μεταξύ των οικονομικών μονάδων οι οποίες τείνουν να μεγιστοποιούν τις χρησιμότητές τους».

Ο κύριος εκπρόσωπος της οριακής σχολής στις ΗΠΑ είναι ο Irwin Fisher. Ο Fisher αναπτύσσει τη μεθοδολογική προσέγγιση των οριακών με τη δικαιολόγηση της χρήσης μαθηματικών στην Οικονομική και την υιοθέτηση των μεθοδολογικών εργαλείων της Φυσικής. Σύμφωνα με πολλούς ειδικούς, ο I. Fisher κατάφερε να επιβάλει την πιο συστηματική μαθηματικοποίηση της θεωρίας των οριακών. Στην ίδια γραμμή με τον Edgeworth, οι μεθοδολογικές θέσεις του I. Fisher εστιάζονται στην άμεση αναλογία μεταξύ της Οικονομικής και της Φυσικής.

“Η εισαγωγή της μαθηματικής μεθόδου σηματοδοτεί ένα στάδιο ανάπτυξης, ίσως δεν είναι πολύ υπερβολικό να πούμε, την είσοδο της πολιτικής οικονομίας στην επιστημονική της εποχή”. (Fisher, 1892). Η σημαντικότερη συμβολή του I. Fisher στην οικονομική επιστήμη είναι η ποσοτική θεωρία του χρήματος ($M \cdot V = P \cdot Q$), σύμφωνα με την οποία η αύξηση της προσφοράς χρήματος στην οικονομία, θα επηρεάσει μόνο το επίπεδο των τιμών (P) και όχι το επίπεδο της παραγωγής (Q), ενώ θεώρησε σταθερή της ταχύτητα της κυκλοφορίας του χρήματος (V) (Fisher, 1930). Συνεπώς, υιοθετώντας την θεωρία της Κλασικής διχοτόμου, ο A. Marshall υποστήριξε ότι τα ονομαστικά μεγέθη, δηλαδή η ποσότητα χρήματος (M), δεν μπορούν να επηρεάσουν τα πραγματικά, δηλαδή το προϊόν (Q).

Ο Alfred Marshall (1842-1924), καθηγητής του Πανεπιστημίου του Κέιμπριτζ και καθηγητής των A. Pigou και J. M. Keynes, ήταν από τους πιο σημαντικούς οικονομολόγους στη διαμόρφωση της σύγχρονης οικονομικής θεωρίας. Αν και ακολουθεί την οριακή προσέγγιση, ο A. Marshall είναι βαθιά επηρεασμένος από την κλασική παράδοση και προσπαθεί να διατηρήσει πολλά κλασικά στοιχεία στην οικονομική θεωρία και μέθοδο. Πιο συγκεκριμένα, η θεωρία της αξίας του A. Marshall είναι συνδυασμός της κλασικής (θεωρία κόστους παραγωγής) με την οριακή (οριακή χρησιμότητα). Ο συνδυασμός γίνεται μέσω της έννοιας του χρόνου. Στην πολύ βραχυχρόνια και τη βραχυχρόνια περίοδο, η ζήτηση (οριακή χρησιμότητα) καθορίζει σε μεγαλύτερο βαθμό την αξία. Στη μακροχρόνια περίοδο, η προσφορά (κόστος παραγωγής) καθορίζει την αξία. Σημειώνεται δε, ότι η υπερβολική χρήση μαθηματικών μπορεί να μας οδηγήσει στο να αγνοήσουμε σημαντικούς παράγοντες που δεν ποσοτικοποιούνται εύκολα (Samuelson, 1971).

Η μέθοδος που ακολουθεί ο A. Marshall έχει να κάνει με την έννοια της μερικής ισορροπίας και της αρχής “*ceteris paribus*”, δηλαδή η προϋπόθεση ότι όλοι οι άλλοι παράγοντες παραμένουν σταθεροί. Ο A. Marshall αρχίζει από τις απλούστε-

ρες διαστάσεις ενός οικονομικού φαινομένου, εφαρμόζοντας στατική ανάλυση και την αρχή του “*ceteris paribus*”. Στο δεύτερο στάδιο, η παραδοχή “*ceteris paribus*” εγκαταλείπεται και η ανάλυση αποκτά περισσότερο δυναμικό χαρακτήρα με τη χρήση της έννοιας του ιστορικού χρόνου.

3. Συμπεράσματα

Σκοπός του σημειώματος ήταν η αποτύπωση της εξέλιξης της οικονομικής μεθοδολογίας από την εμφάνιση της επιστημονικής οικονομικής κατά τον 18ο αιώνα μέχρι τις αρχές του 20ου αιώνα. Υπογραμμίστηκε ότι η Κλασική Σχολή της Πολιτικής Οικονομίας ακολουθεί συνδυασμό της αφαιρετικής και εμπειρικής μεθόδου χωρίς χρήση μαθηματικών. Στη συνέχεια, εξετάσαμε τη μεθοδολογία της οριακής σχολής, η οποία χαρακτηρίζεται από την έμφαση στην αφαιρετική μέθοδο και την συστηματική χρήση μαθηματικών. Οι εξελίξεις αυτές συμβάδισαν με την υποκειμενική θεωρία της αξίας και το υπόδειγμα του *Homo Economicus*. Σε συνδυασμό με τις θετικιστικές επιδράσεις που επηρέασαν πολλούς οριακούς, η οριακή σχολή διαμόρφωσε ένα πρότυπο οικονομικής μεθοδολογίας το οποίο ήταν πολύ κοντά στη μεθοδολογία των φυσικών επιστημών. Παρουσιάστηκαν, επίσης, οι αντιδράσεις στην οριακή (*marginals*) μεθοδολογία που ήταν η διαλεκτική μέθοδος του C. Marx. Τέλος, εξετάστηκαν οι θεωρητικές και μεθοδολογικές διαφοροποιήσεις του A. Marshall.

Βιβλιογραφία

- Dittmer, T., 2005. Diminishing Marginal Utility in Economics Textbooks. *The Journal of Economic Education*, 36(4), pp. 391-399.
- Fisher, I., 1930. *The Theory of Interest*. New York: Macmillan; reprinted in Fisher (1997), Vol. 9.
- Hausman, D., 1981. John Stuart Mill's Philosophy of Economics. *Philosophy of Science*, 48(3), pp. 363-385.
- Nash, R., 1991. The Subjective Theory of Economic Value. *Journal of Interdisciplinary Studies*, 3(2), pp. 31-50.
- Ricardo, D., 1817. *The Principles of Political Economy and Taxation*. London: John Murray.
- Robertson, H. M. & Taylor, W. L., 1957. Adam Smith's Approach to the Theory of Value. *The Economic Journal*, 67(266), pp. 181-198.
- Samuelson, P. A., 1971. An Exact Hume-Ricardo-Marshall Model of International Trade. *Journal of International Economics* 1(1), 1-18.